GLOBAL MEHNAT BOZORINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Sobirjonov Samandar
Toshkent kimyo-texnologiya instituti, Sanoat muhandisligi va menejmenti fakulteti, talabasi
samandarsobirjonov2007@gmail.com
Humoyun Sobirjonov,
Turan international university, o‘qituvchisi
Khumoyun_sobirjonov@turan-edu.uz

Annotatsiya. *Ushbu maqolada global mehnat bozorining bugungi kundagi asosiy xususiyatlari va ularning O‘zbekistonga ta’siri o‘rganilgan. Tadqiqot Xalqaro Mehnat Tashkiloti (XMT), Jahon iqtisodiy forumi, O‘zbekiston Markaziy banki va boshqa rasmiy manbalar ma’lumotlarini taqqoslash va dinamik tahlil qilish usullari asosida bajarilgan. Ishsizlik, norasmiy bandlik, mehnat migratsiyasi, yoshlar bandligi hamda sun’iy intellektning ish o‘rinlariga ta’siri tahlil qilingan. Natijalar dunyoda ishsizlik barqaror bo‘lsa-da, asosiy muammo ish o‘rinlarining sifati ekanini ko‘rsatdi. O‘zbekistonda ishsizlik 4,9 foizgacha kamaygan, ammo mehnat bozori pul o‘tkazmalariga kuchli bog‘liq, sun’iy intellekt esa birinchi navbatda ofis va BPO ishlarini o‘zgartirishi mumkin. Mamlakat uchun amaliy takliflar berilgan.*

Kalit so‘zlar. *global mehnat bozori, ishsizlik, norasmiy bandlik, mehnat migratsiyasi, pul o‘tkazmalari, sun’iy intellekt, kasbiy ko‘nikmalar.*

Аннотация. *В статье рассмотрены основные особенности современного мирового рынка труда и их влияние на Узбекистан. Исследование выполнено на основе сравнительного и динамического анализа данных Международной организации труда, Всемирного экономического форума, Центрального банка Узбекистана и других официальных источников. Проанализированы безработица, неформальная занятость, трудовая миграция, занятость молодёжи и влияние искусственного интеллекта на рабочие места. Результаты показали, что при стабильном уровне мировой безработицы главной проблемой остаётся качество рабочих мест. В Узбекистане безработица снизилась до 4,9%, однако рынок труда сильно зависит от денежных переводов, а*

искусственный интеллект в первую очередь может изменить офисную работу и сферу BPO. Даны практические предложения.

Ключевые слова. *мировой рынок труда, безработица, неформальная занятость, трудовая миграция, денежные переводы, искусственный интеллект, профессиональные навыки.*

Abstract. *This article examines the main features of today's global labour market and their impact on Uzbekistan. The study uses comparative and dynamic analysis of data from the International Labour Organization, the World Economic Forum, the Central Bank of Uzbekistan and other official sources. Unemployment, informal employment, labour migration, youth employment and the impact of artificial intelligence on jobs are analysed. The results show that although global unemployment is stable, the main problem is job quality. In Uzbekistan, unemployment has fallen to 4.9%, but the labour market depends heavily on remittances, and artificial intelligence is likely to change office and BPO jobs first. Practical recommendations are given.*

Keywords. *global labour market, unemployment, informal employment, labour migration, remittances, artificial intelligence, job skills.*

KIRISH

Mehnat bozori – bu ish beruvchilar va ish izlovchilar uchrashadigan, ish haqi va ish sharoitlari belgilanadigan joy. Ilgari har bir mamlakatning mehnat bozori asosan o‘z chegarasi ichida ishlar edi. Bugun esa vaziyat boshqacha: odamlar boshqa davlatlarda ishlaydi, kompaniyalar xodimlarni butun dunyodan yollaydi, internet orqali esa uyda o‘tirib xorijiy firma uchun ishlash mumkin. Shuning uchun bugun “global mehnat bozori” haqida gapirish o‘rinli.

Global mehnat bozori bir nechta katta kuchlar ta’sirida o‘zgarmoqda. Bular – texnologiyalar (ayniqsa, sun’iy intellekt), aholining qarishi yoki aksincha tez o‘sishi, xalqaro savdo, iqtisodiy noaniqlik va “yashil” iqtisodiyotga o‘tish [4]. Bu o‘zgarishlar har bir davlatga, jumladan O‘zbekistonga ham bevosita ta’sir qiladi. Masalan, millionlab yurtdoshlarimiz xorijda mehnat qiladi va ularning pul o‘tkazmalari mamlakat iqtisodiyotida katta o‘rin tutadi [6].

Mehnat bozori nazariyasi bo‘yicha asosiy tushunchalar (talab, taklif, ish haqi, ishsizlik turlari) G. Borjasning “Labor Economics” darsligida batafsil yoritilgan [9]. Global mehnat bozoridagi beqaror, kafolatsiz ish o‘rinlari muammosini G. Standing “prekariat” tushunchasi orqali tushuntirgan [10]. Uning fikricha, doimiy shartnoma va ijtimoiy himoyasiz ishlayotgan odamlar soni dunyo bo‘ylab ortib bormoqda.

Texnologiyalarning ish o‘rinlariga ta’siri haqida eng ko‘p iqtibos keltiriladigan ishlardan biri – C. Frey va M. Osbornening tadqiqoti. Ular AQShdagi ish o‘rinlarining katta qismi kompyuterlashtirish xavfi ostida ekanini taxmin qilgan [11]. D. Acemoglu va P. Restrepo esa avtomatlashtirish bir tomondan ayrim vazifalarni yo‘qotsa, ikkinchi tomondan yangi vazifa va kasblarni yaratishini ko‘rsatgan [12].

Amaliy ma’lumotlar uchun xalqaro tashkilotlarning hisobotlari muhim manba hisoblanadi. XMTning “Employment and Social Trends 2026” hisobotida dunyo bo‘yicha ishsizlik, norasmiy bandlik va yoshlar bandligi ko‘rsatkichlari keltirilgan [1]. XMTning mehnat migrantlari bo‘yicha global baholari xorijda ishlayotganlar soni va tarkibini ko‘rsatadi [2]. XMT va Polsha Milliy tadqiqot instituti (NASK) generativ sun’iy intellektning kasblarga ta’sirini o‘rganib chiqqan [3]. Jahon iqtisodiy forumining “Future of Jobs Report 2025” hisobotida 2030-yilgacha qaysi kasblar o‘sishi va qaysilari qisqarishi bashorat qilingan [4].

O‘zbekiston bo‘yicha Markaziy bankning mehnat bozori va migratsiya sharhlari [5; 6], Yevropa ta’lim jamg‘armasining (ETF) yoshlar bandligi bo‘yicha tahlili [7] hamda Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari [8] asosiy manba bo‘lib xizmat qildi. Mamlakatdagi huquqiy asos sifatida Mehnat kodeksi [13] va “Aholi bandligi to‘g‘risida”gi Qonun [14] o‘rganildi.

Ko‘rib chiqilgan manbalar global mehnat bozori bo‘yicha boy ma’lumot beradi. Biroq global tendensiyalarni O‘zbekistonning so‘nggi ko‘rsatkichlari bilan bevosita, sodda tilda solishtirgan ishlar kam. Shu sababli maqolaning maqsadi – global mehnat bozorining asosiy xususiyatlarini oddiy tilda tushuntirish, ularni so‘nggi rasmiy ma’lumotlar bilan ko‘rsatish va O‘zbekiston uchun xulosalar chiqarish.

ASOSIY QISM

Tadqiqotda 2021–2026-yillarga oid ikkilamchi (tayyor) ma’lumotlardan foydalanildi. Global ko‘rsatkichlar XMT [1; 2; 3] va Jahon iqtisodiy forumi [4] hisobotlaridan, O‘zbekiston bo‘yicha ma’lumotlar esa Markaziy bank [5; 6], ETF [7], Milliy statistika qo‘mitasi [8] va davlat organlarining rasmiy manbalaridan olindi. Ma’lumotlarni tahlil qilishda quyidagi usullar qo‘llanildi:

– **hujjatlarni o‘rganish** – xalqaro tashkilotlar hisobotlari va ilmiy maqolalar tahlil qilindi;

– **statistik taqqoslash** – turli yillar va turli mamlakatlar guruhlari bo‘yicha ko‘rsatkichlar solishtirildi;

– **dinamik tahlil** – O‘zbekistonda ishsizlik va pul o‘tkazmalarining yillar bo‘yicha o‘zgarishi hisoblandi;

– **umumlashtirish** – olingan natijalar asosida xulosa va takliflar ishlab chiqildi.

Tahlil natijasida global mehnat bozorining beshta asosiy xususiyati ajratib olindi.

1. Ishsizlik barqaror, lekin ish sifati yaxshilanmayapti. XMT ma'lumotiga ko‘ra, 2026-yilda dunyo bo‘yicha ishsizlik darajasi 4,9 foiz atrofida qoladi, bu taxminan 186 million kishi demakdir [1]. Birinchi qarashda bu yaxshi ko‘rsatkich. Ammo ishlashni xohlaydigan, lekin munosib ish topa olmayotganlarni ham qo‘shsak, “ish o‘rinlari yetishmovchiligi” 408 million kishiga yetadi [1]. Demak, rasmiy ishsizlik raqami haqiqiy muammoning faqat bir qismini ko‘rsatadi.

2. Norasmiy bandlik keng tarqalgan. 2026-yilda dunyoda taxminan 2,1 milliard kishi norasmiy ishlaydi [1]. Norasmiy ishlayotgan odam odatda mehnat shartnomasiga, pensiya jamg‘armasiga, kasallik nafaqasiga ega bo‘lmaydi. Bu G. Standing ta'riflagan “prekariat” muammosining amaldagi ko‘rinishidir [10].

3. Mehnat migratsiyasi kuchaymoqda. 2022-yilda 167,7 million xalqaro migrant boshqa davlatlarning mehnat bozorida qatnashgan, bu dunyo ishchi kuchining 4,7 foizini tashkil etadi [2]. Bu ko‘rsatkich 2013-yilga nisbatan 30 milliondan ko‘proqqa oshgan. Migrantlarning 68,4 foizi yuqori daromadli mamlakatlarda ishlaydi [2]. Ya'ni odamlar ish haqi yuqori bo‘lgan joyga qarab harakatlanadi.

4. Yoshlar uchun ish topish qiyinlashmoqda. 2025-yilda dunyo bo‘yicha yoshlar ishsizligi 12,4 foizni tashkil etgan va 250 milliondan ortiq yosh na o‘qiydi, na ishlaydi [1]. Bu kattalar ishsizligidan deyarli uch baravar yuqori. Ayollar ham mehnat bozorida tengsizlikka duch kelmoqda: ularning ishchi kuchida qatnashish ehtimoli erkaklarnikidan 24 foizga past [1].

5. Texnologiyalar kasblarni o‘zgartirmoqda. Jahon iqtisodiy forumi bashoratiga ko‘ra, 2030-yilgacha 170 million yangi ish o‘rni yaratiladi, 92 million ish o‘rni esa yo‘qoladi. Natijada sof o‘sish 78 million ish o‘rnini tashkil etadi [4]. Shu bilan birga, xodimlarning mavjud ko‘nikmalarining taxminan 39 foizi 2030-yilgacha o‘zgaradi yoki eskiradi [4]. XMT tadqiqoti dunyodagi ish o‘rinlarining har to‘rttasidan biri (25 foiz) generativ sun'iy intellekt ta'siriga uchrashi mumkinligini ko‘rsatdi [3]. Bu ko‘rsatkich yuqori daromadli davlatlarda 34 foiz, past daromadli davlatlarda esa atigi 11 foiz [3]. Muhimi, tadqiqotchilar fikricha, ko‘p hollarda kasb butunlay yo‘qolmaydi, balki uning ichidagi vazifalar o‘zgaradi [3; 12].

Yuqoridagi asosiy raqamlar 1-jadvalda jamlangan.

1-jadval. Global mehnat bozorining asosiy ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkich	Qiymati	Manba
Dunyo bo‘yicha ishsizlik darajasi (2026, prognoz)	4,9% (≈186 mln kishi)	[1]
Ish o‘rinlari yetishmovchiligi (2026)	408 mln kishi	[1]
Norasmiy band bo‘lganlar (2026)	≈2,1 mlrd kishi	[1]
Yoshlar ishsizligi (2025)	12,4%	[1]
Xalqaro mehnat migrantlari (2022)	167,7 mln (ishchi kuchining 4,7%)	[2]
Generativ SI ta’siridagi ish o‘rinlari	25% (yuqori daromadli davlatlarda 34%)	[3]
2030-yilgacha yangi / yo‘qoladigan ish o‘rinlari	170 mln / 92 mln	[4]

Natijalar va muhokama

O‘zbekiston mehnat bozori global tendensiyalar fonida. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda ishsizlik sezilarli kamaydi. Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, ishsizlik darajasi 2021-yilda 9,6 foiz, 2022-yilda 8,9 foiz, 2023-yilda 6,8 foiz, 2024-yilda 5,5 foiz bo‘lgan, 2025-yilning uchinchi choragida esa 4,9 foizga tushgan [8; 15]. Ya’ni to‘rt yil ichida ishsizlik deyarli ikki baravar kamaygan va jahon o‘rtacha darajasiga (4,9 foiz) tenglashgan.

Global migratsiya tendensiyasi O‘zbekistonda ham yaqqol ko‘rinadi. Mamlakatga xorijdan kelgan pul o‘tkazmalari 2023-yilda 11,4 milliard dollar, 2024-yilda 15 milliard dollar, 2025-yilda esa 18,9 milliard dollarni tashkil etgan [6; 16]. Hisob-kitoblarimizga ko‘ra, ikki yil ichida o‘sish taxminan 66 foizni tashkil etgan (18,9 / 11,4 ≈ 1,66). Markaziy bank bu o‘sishni migrantlar ishlaydigan mamlakatlarda ishchi kuchiga talab va ish haqining oshishi hamda yuqori daromadli yangi yo‘nalishlar paydo bo‘lishi bilan izohlaydi [6].

2-jadval. O‘zbekiston mehnat bozorining ayrim ko‘rsatkichlari

Yil	Ishsizlik darajasi, %	Pul o‘tkazmalari, mlrd dollar
2021	9,6	–
2022	8,9	–
2023	6,8	11,4
2024	5,5	15,0
2025	4,9 (III chorak)	18,9

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki hamda Kambag‘allikni qisqartirish va bandlik vazirligi ma’lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan [6; 8; 15; 16].

O‘zbekistonda sun’iy intellekt va mehnat bozori. Sun’iy intellekt bilan bog‘liq global o‘zgarishlar O‘zbekistonda ham sezilmoqda. 2024-yil 14-oktabrda Prezidentning PQ-358-son qarori bilan “Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasi” tasdiqlandi [17]. Strategiyada O‘zbekistonni hukumatlarning sun’iy intellektga tayyorlik indeksida birinchi 50 ta davlat qatoriga kiritish maqsadi qo‘yilgan [17]. 2025-yil 22-oktabrdagi PF-189-son Farmonga ko‘ra, 2026/2027 o‘quv yilidan boshlab maktab va oliy ta’lim dasturlariga sun’iy intellekt mavzulari kiritiladi [18].

Bu yo‘nalishda dastlabki natijalar ham bor. Oxford Insights reytingida O‘zbekiston 2023-yilda 87-o‘rinda edi, 2024-yilda 70-o‘ringa, 2025-yilda esa 62-o‘ringa ko‘tarildi [19]. Mehnat bozori uchun eng muhimi – kadrlar tayyorlash. 2019-yildan beri “Bir million dasturchi” loyihasida 2 milliondan ortiq yosh o‘qitildi [20]. Dastur bitiruvchilaridan 20 mingdan ortig‘i IT kasblarida ishlay boshladi va ularning o‘rtacha oylik daromadi taxminan 6 million so‘mni tashkil etadi [21]. 2025-yil noyabrida shu loyihaning davomi sifatida “5 million sun’iy intellekt yetakchilari” loyihasi boshlandi. Uning maqsadi – 2030-yilgacha 4,75 million o‘quvchi va talaba, 150 ming o‘qituvchi va 100 ming davlat xizmatchisini sun’iy intellektdan foydalanishga o‘rgatish [20; 22]. 2026-yil may oyigacha bu loyihada qariyb 1 million yosh o‘qitilgan [23].

Raqamli xizmatlar sohasi ham yangi ish o‘rinlari yaratmoqda. IT Park rezidentlari soni 3200 taga yetgan, ularning xizmatlari hajmi 2024-yilda 1,6 milliard dollarni tashkil etgan [24]. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasida axborot texnologiyalari sohasida 300 mingdan ortiq yoshni yuqori daromadli ish bilan ta’minlash rejalashtirilgan [24]. 2025-yilning yanvar–iyul oylarida IT Parkka qo‘shilgan 481 ta eksportga yo‘naltirilgan kompaniyaning 162 tasi biznes jarayonlarini autsorsing qilish (BPO) bilan shug‘ullanadi [26]. Rasmiy bahoga ko‘ra, sun’iy intellekt kelgusi besh yilda mamlakat iqtisodiyotiga kamida 10 milliard dollar qo‘shimcha qiymat qo‘shishi mumkin [20].

3-jadval. O‘zbekistonda sun’iy intellekt va raqamli kadrlar bo‘yicha ayrim ko‘rsatkichlar

Ko‘rsatkich	Qiymati	Manba
SIga tayyorlik indeksidagi o‘rni (Oxford Insights)	87 (2023) → 70 (2024) → 62 (2025)	[19]
“Bir million dasturchi” loyihasida o‘qitilganlar	2 mln dan ortiq	[20]
IT kasbiga ishga kirgan bitiruvchilar	20 mingdan ortiq (o‘rtacha daromad ≈6 mln so‘m)	[21]

“5 million SI yetakchilari” maqsadi (2030-yilgacha)	4,75 mln o‘quvchi va talaba, 150 ming o‘qituvchi, 100 ming davlat xizmatchisi	[20; 22]
IT Park rezidentlari	≈3200 ta	[24]

Olingan natijalar adabiyotlardagi asosiy fikrlarni qisman tasdiqlaydi, qisman esa aniqlashtiradi. C. Frey va M. Osborne ish o‘rinlarining katta qismi avtomatlashtirish xavfi ostida ekanini taxmin qilgan edi [11]. XMTning so‘nggi tadqiqoti esa vaziyat bunchalik keskin emasligini ko‘rsatadi: ish o‘rinlarining to‘rtdan biri sun’iy intellekt ta’sirida, lekin ko‘p hollarda kasb yo‘qolmaydi, balki o‘zgaradi [3]. Bu D. Acemoglu va P. Restreponing texnologiya ayrim vazifalarni olib tashlab, yangilarini yaratadi degan fikriga mos keladi [12]. Jahon iqtisodiy forumining yo‘qoladigan ish o‘rinlaridan ko‘ra ko‘proq yangi ish o‘rni yaratilishi haqidagi bashorati ham shu xulosani qo‘llab-quvvatlaydi [4].

Norasmiy bandlikning 2,1 milliard kishiga yetishi [1] G. Standingning beqaror, himoyasiz ishlar ko‘payib borayotgani haqidagi fikrini [10] raqamlar bilan tasdiqlaydi. Demak, global mehnat bozorining asosiy muammosi ishsizlik emas, balki ish o‘rinlarining sifatidir.

O‘zbekiston global mehnat bozoriga ikki yo‘l bilan bog‘langan: birinchidan, mehnat migratsiyasi orqali; ikkinchidan, xorijiy investitsiya va eksport orqali yaratilayotgan ish o‘rinlari orqali. Ishsizlik darajasining jahon o‘rtacha darajasigacha pasayishi ijobiy natija. Shu bilan birga, mehnat migratsiyasi ichki mehnat bozoridagi bosimni kamaytirishda muhim rol o‘ynagan bo‘lishi mumkin. Pul o‘tkazmalarining tez o‘sishi [6] bu fikrni qo‘llab-quvvatlaydi. Bu esa mamlakat mehnat bozorining tashqi omillarga, ayniqsa migrantlar ishlaydigan davlatlardagi vaziyatga bog‘liqligini ko‘rsatadi. Yoshlar bandligi ham mamlakat uchun dolzarb masala bo‘lib qolmoqda [7].

Sun’iy intellektning O‘zbekiston mehnat bozoriga ta’siri hozircha ikki tomonlama. Bir tomondan, davlat dasturlari yoshlarga yangi va yuqori daromadli kasblarni egallash imkonini bermoqda [20; 21]. Boshqa tomondan, XMT tadqiqotiga ko‘ra, generativ sun’iy intellekt ta’siriga eng ko‘p uchraydigan kasblar – kotiblik, ma’lumot kiritish kabi ofis ishlari [3]. O‘zbekistonda tez o‘sayotgan BPO va call-markaz xizmatlarining katta qismi aynan shunday vazifalardan iborat [26]. Demak, bu sohadagi ish o‘rinlari kelajakda o‘zgarishi mumkin va ularda ishlayotgan yoshlar sun’iy intellekt vositalari bilan ishlashni ham o‘rganishi kerak.

Past va o‘rta daromadli mamlakatlarda sun’iy intellekt ta’siri hozircha yuqori daromadli davlatlardagidek kuchli emas [3]. Bu O‘zbekistonga

tayyorlanish uchun vaqt beradi. Biroq Oxford Insights baholashicha, mamlakatda SI infratuzilmasi (45,87 ball) va texnologiyalarni tarqatish (38,75 ball) ko‘rsatkichlari siyosat salohiyatiga (88,50 ball) nisbatan ancha past [25]. Ya’ni strategiya va dasturlar yaxshi yo‘lga qo‘yilgan, ammo ularni amaliy ish o‘rinlariga aylantirish hali oldinda.

Tadqiqotning cheklovlari ham bor. Maqolada faqat tayyor statistik ma’lumotlardan foydalanildi, turli manbalardagi ko‘rsatkichlar esa turli usullarda hisoblangan bo‘lishi mumkin. Kelgusida so‘rovnoma va chuqurroq statistik modellar yordamida O‘zbekistonda migratsiya va bandlik o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqroq o‘rganish maqsadga muvofiq.

XULOSA

O‘tkazilgan tahlil asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Global mehnat bozorida ishsizlik darajasi barqaror, ammo asosiy muammo – ish o‘rinlarining sifati. Norasmiy va himoyasiz ishlar ko‘p.
2. Mehnat migratsiyasi global mehnat bozorining muhim qismiga aylangan. O‘zbekiston uchun pul o‘tkazmalari iqtisodiy barqarorlikning muhim manbai bo‘lib qolmoqda.
3. Texnologiyalar, ayniqsa sun’iy intellekt, kasblarni yo‘q qilishdan ko‘ra ko‘proq ularning mazmunini o‘zgartiradi. Shu sababli doimiy o‘qish va qayta tayyorlanish zarur.
4. Yoshlar va ayollar global mehnat bozorining eng zaif guruhlari bo‘lib qolmoqda.
5. O‘zbekistonda sun’iy intellekt bo‘yicha davlat siyosati shakllangan va kadrlar tayyorlash keng ko‘lamda boshlangan. Ammo ofis va BPO sohasidagi ish o‘rinlari kelajakda sun’iy intellekt ta’sirida o‘zgarishi mumkin.

O‘zbekiston uchun quyidagi takliflar berildi:

– **ko‘nikmalarni rivojlantirish** – oliy ta’lim va kasb-hunar maktablarida raqamli savodxonlik, chet tillari va sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish ko‘nikmalariga ko‘proq e’tibor qaratish;

– **tartibli migratsiyani qo‘llab-quvvatlash** – xorijga chiqayotgan fuqarolarni oldindan kasbga va tilga o‘qitish, ularni yuqori daromadli va xavfsiz davlatlarga yo‘naltirish;

– **pul o‘tkazmalarini investitsiyaga aylantirish** – migrantlar oilalariga kichik biznes ochish uchun imtiyozli kredit va maslahat xizmatlarini kengaytirish;

– **norasmiy bandlikni qisqartirish** – rasmiy ishga o‘tishni soddalashtirish va uning foydalarini (pensiya, nafaqa) aholiga tushuntirish;

– **yoshlar bandligi** – talabalar uchun amaliyot va birinchi ish o‘rni dasturlarini kengaytirish;

– **sun’iy intellektga moslashish** – BPO va ofis xodimlarini sun’iy intellekt vositalari bilan ishlashga qayta o‘qitish, “5 million sun’iy intellekt yetakchilari” kabi dasturlarni ish beruvchilar va aniq ish o‘rinlari bilan bog‘lash.

Xulosa qilib aytganda, global mehnat bozori tez o‘zgarmoqda. Bu o‘zgarishlarga tayyor turgan, ya’ni yangi bilim va ko‘nikmalarni o‘zlashtirgan mamlakat va insonlar yutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **International Labour Organization.** Employment and Social Trends 2026 [Elektron resurs]. – Geneva: ILO, 2026. – URL: https://www.ilo.org/resource/news/global-job-quality-stagnates-despite-resilient-growth (murojaat sanasi: 19.11.2026).

2. **Popova N., Rakotonarivo A.** ILO Global Estimates on International Migrant Workers: International Migrants in the Labour Force [Elektron resurs]. – Geneva: ILO, 2024. – 87 p. – URL: https://www.ilo.org/publications/major-publications/ilo-global-estimates-international-migrants-labour-force (murojaat sanasi: 19.11.2026).

3. **Gmyrek P. et al.** Generative AI and Jobs: A Refined Global Index of Occupational Exposure [Elektron resurs]: ILO Working Paper. – Geneva: ILO, 2025. – URL: https://www.ilo.org/resource/news/one-four-jobs-risk-being-transformed-genai-new-ilo%E2%80%93nask-global-index-shows (murojaat sanasi: 19.11.2026).

4. **World Economic Forum.** The Future of Jobs Report 2025 [Elektron resurs]. – Geneva: WEF, 2025. – URL: https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/ (murojaat sanasi: 19.11.2026).

5. Mehnat bozori sharhi. 2025-yil II chorak [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki.** – Toshkent, 2025. – URL: https://cbu.uz/upload/iblock/9a2/nptqx88xqno37set3gbj7ydpury4aq6r/Mehnat-bozori-2025_2-_-lotin.pdf (murojaat sanasi: 19.11.2026).

6. Xalqaro migratsiya va jismoniy shaxslarning valyuta operatsiyalari sharhi [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki.** – Toshkent, 2026. – URL: https://cbu.uz/upload/iblock/5b2/5d64ar05r47x0pk5egxjwouhlcj8ge9v/1.-Sharh-migratsiya-UZB.pdf (murojaat sanasi: 19.11.2026).

7. O‘zbekiston: yoshlar uchun mehnat bozoridagi faol chora-tadbirlar [Elektron resurs] / **European Training Foundation.** – Turin: ETF, 2026. – URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2026-07/Country%20Analysis%20ALMP_Uzbekistan_Final_UZB.pdf (murojaat sanasi: 19.11.2026).

8. Mehnat bozori: rasmiy statistika [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi.** – URL: https://stat.uz (murojaat sanasi: 19.11.2026).

9. **Borjas G.J.** Labor Economics. – 8th ed. – New York: McGraw-Hill Education, 2020.

10. **Standing G.** The Precariat: The New Dangerous Class. – London: Bloomsbury Academic, 2011.

11. **Frey C.B., Osborne M.A.** The Future of Employment: How Susceptible Are Jobs to Computerisation? // Technological Forecasting and Social Change. – 2017. – Vol. 114. – P. 254–280. – DOI: 10.1016/j.techfore.2016.08.019.

12. **Acemoglu D., Restrepo P.** Automation and New Tasks: How Technology Displaces and Reinstates Labor // Journal of Economic Perspectives. – 2019. – Vol. 33, № 2. – P. 3–30. – DOI: 10.1257/jep.33.2.3.

13. **O‘zbekiston Respublikasi.** Mehnat kodeksi: O‘zbekiston Respublikasining 2022-yil 28-oktabrdagi O‘RQ-798-son Qonuni bilan tasdiqlangan [Elektron resurs]. – URL: https://lex.uz/docs/6257345 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

14. **O‘zbekiston Respublikasi.** «Aholi bandligi to‘g‘risida»gi Qonun. – 2020-yil 20-oktabr, O‘RQ-642-son [Elektron resurs]. – URL: https://lex.uz/docs/5055690 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

15. O‘zbekistonda ishsizlik darajasi 5 foizdan pasaydi [Elektron resurs] // **Spot.uz.** – 2025. – 13-noyabr. – URL: https://www.spot.uz/oz/2025/11/13/unemployment/ (murojaat sanasi: 19.11.2026).

16. O‘zbekistonga pul o‘tkazmalari hajmi 2025-yilda 18,9 mlrd dollarga yetdi [Elektron resurs] // **Daryo.uz.** – 2026. – 29-yanvar. – URL:

https://daryo.uz/2026/01/29/ozbekistonga-pul-otkazmalari-hajmi-2025-yilda-189-mlrd-dollarga-yetdi/ (murojaat sanasi: 19.11.2026).

17. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti.** Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida: 2024-yil 14-oktabrdagi PQ-358-son qaror [Elektron resurs]. – URL: https://lex.uz/acts/-7158604 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

18. Sun’iy intellekt yangi bosqichda: Prezidentning «Sun’iy intellekt texnologiyalarini yanada rivojlantirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida»gi 2025-yil 22-oktabrdagi PF-189-son Farmoni qabul qilindi [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi.** – URL: https://gov.uz/oz/digital/news/view/96074 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

19. Uzbekistan Has Risen 25 Places in Two Years in the AI Readiness Index [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi.** – 2025. – 22-dekabr. – URL: https://gov.uz/en/digital/news/view/113037 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

20. “Five Million Uzbek AI Prompters” Project Launches [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti.** – 2025. – 28-noyabr. – URL: https://www.president.uz/en/lists/view/8719 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

21. Uzbekistan Reviews Progress in Building a Nationwide Digital Education Ecosystem by 2025 [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi.** – 2026. – 4-yanvar. – URL: https://gov.uz/en/digital/news/view/115807 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

22. Student Forum “5 Million Artificial Intelligence Leaders” Held [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi.** – 2026. – 29-yanvar. – URL: https://gov.uz/en/digital/news/view/125831 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

23. Winners of the “National Competition” Under the “Five Million Artificial Intelligence Leaders” Project Awarded [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi.** – 2026. – 2-may. – URL: https://gov.uz/en/digital/news/view/160753 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

24. The Second Phase of “IT-Park” Project Launched [Elektron resurs] / **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-sayti.** – 2025. – 21-oktabr. – URL: https://president.uz/en/lists/view/8580 (murojaat sanasi: 19.11.2026).

25. Uzbekistan Improves Position in Government AI Readiness Index 2025 [Elektron resurs] // **Trend.az.** – 2026. – 5-yanvar. – URL: https://www.trend.az/business/4138347.html (murojaat sanasi: 19.11.2026).

26. In July, 88 Export-Oriented Companies Joined the IT Park [Elektron resurs] // **O‘zbekiston milliy axborot agentligi (UzA).** – 2025. – URL: https://uza.uz/react/posts/in-july-88-export-oriented-companies-joined-the-it-park_747164 (murojaat sanasi: 19.11.2026).